

Απόστολος Λ. Πιερρής

**Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΔΩΡΙΚΗΣ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**

VI

Κόρης, Κουρήτες και Διόσκουροι

“Την ίδια δεκαετία, που ο νεαρός Nietzsche έγραψε τη Γέννηση της Τραγωδίας και τους Ανεπίκαιρους Στοχασμούς του, βγήκαν στο φως με τα χέρια των Γερμανών ανασκαφέων εκείνα τα γλυπτά στην Ολυμπία, από τα οποία μας μίλησε ένα άλλο Μέγεθος και Κάλλος ως από τον “Βατικανό Απόλλωνα” του Winckelmann: ένα μεγαλειώδες Πνεύμα, που αναδύθηκε από την αιώνια Νύχτα στην Ελευθερία και την Κυριαρχία χωρίς εντούτοις να έχει χάσει τίποτα από την Αρχέγονη Γνώση και τη Μυστηριακή Βία του· ένας Απόλλων που αναγνωρίζει τον

εαυτό του ως αδελφό του Διονύσου”.

Walter Otto, Οκτώβριος 1939

Die Wirklichkeit der Götter. Von der Unzerstörbarkeit griechischer Weltsicht, 1963, p. 57)

Ο φοβερός θεός των ορεσίβιων Δωριέων, ο μέγας Φαλλός της ρωμαλέας Χρυσής Ορδής, οδηγός και προστάτης της σφριγηλής νεαρής αγέλης, ίνδαλμα της σφύζουσας ακμής της αδέσποτης εφηβείας, ο Κούρης των Κουρήτων, ο Απόλλων προ του Απόλλωνος συνάντησε τον προελληνικό Νεαρώδη του Πάθους, το Πνεύμα της περιοδικής αναγέννησης, τον δαίμονα του Ενιαυτού, Πάρεδρο, υιό και σύνευνο της Μεγάλης παντογεννήτρας και παντοτρόφου Μητρός Θεάς, Γης και Κοσμικής Μήτρας κάθε φύσεως.

Από τη σύνοδο και συνουσία αυτή αναδύθηκε καθάριος ο Απόλλων του Κάλλους και μορφώεις ο Διόνυσος του Πάθους, η επιφάνεια του Απόλυτου αφενός και η δύναμη του Γίγνεσθαι αφετέρου, ο Άναξ της Αιωνιότητας και ο Τύραννος του Χρόνου, οι δυο όψεις μιας και της αυτής πραγματικότητας και κυριότητας, η αγνότητα της Βίας και ο οργιασμός του Βιασμού, η υπερβατική Ιδέα, αμόλυντος κυβερνητήρας του έγχρονου μακρόθεν (Εκάεργος) και ο ενύπαρκτος Ιδεασμός, κυριάρχης του γίγνεσθαι εξ αμεσότητας (Θρίαμβος), η άμωμος εγκόσμιος τελεσιουργία του Τέλους (το τελικό αίτιον) και η ερρυπωμένη δι' αίματος και χοός γενεσιουργία της διαπρακτικής Αρχής (το ποιητικό αίτιο), ο πανώριος Φοίβος και ο αιμάσσων Ωμηστής.

Το δίπολο όμως δεν είναι ισόζυγο. Η διαφορική ταυτότητα Απόλλωνα και Διονύσου ορίζεται στη μορφή του Τέλειου Πρωθήβη του Κάλλους. Ο Απόλλων

μορφοποίησε τον Νεαρώδη του Περιοδικού οργ(ι)ασμού και από τον Δαίμονα του Ενιαιτού φανέρωσε το Πνεύμα της Έκστασης. Ο άναξ δια του Κάλλους του επιβατεύων τρέπει προς εαυτόν και αφομοιώνει τους χθόνιους Νεαρώδεις, Υάκινθο και Πάνα και Ισμήνιο και Πτώο και Μέγιστο Κούρο και Πύθωνα και Διόνυσο. Ο νέος Διόνυσος δι' Απόλλωνος ανήλθε στον Όλυμπο.

Παράλληλα οι Διόσκουροι διχάζονται, αν και όντες ο αυτός διπλούς, εις αιώνιο και έγχρονο Κούρο, Πολυδεύκη και Κάστορα.

*Κάστωρ μὲν θνητός, θανάτου δὲ οἱ αἴσα πέπρωται,
αὐτὰρ ὃ γ' ἀθάνατος Πολυδεύκης, ὄζος Ἄρηος.*

Κύπρια, Fr. 8 Bernabé = 5 Kinkel

Τη διαφορά ανήγον οι λόγιοι στη διάφορο πατρότητα, Διός ο Πολυδεύκης Τυνδάρεω ο Κάστωρ, αν και δίδυμοι εκ της αυτής μητρός Λήδας. Σχόλια εις Οδύσεια, λ 300: *τούτων ὁ μὲν Πολυδεύκης ἀπὸ τοῦ θείου σπέρματος ἱστορεῖται γενέσθαι, ὁ δὲ Κάστωρ ἀπὸ Τυνδάρεω. Σχόλια εις Ὀδύσεια, λ 299: μετὰ δὲ τὸ γαμηθῆναι τῷ Τυνδάρεω τέτοκε (sc. η Λήδα) τοὺς Διοσκούρους, ἐκ μὲν Διὸς Πολυδεύκην, ἐκ δὲ Τυνδάρεω Κάστορα. Σωστά ο Ευστάθιος αποδίδει την άποψη αυτή στους “νεωτέρους” επικούς ποιητές εν αντιδιαστολή προς τον Όμηρο: τούτων δὲ κατὰ τοὺς νεωτέρους Πολυδεύκης μὲν θείου αἵματος λέγεται εἶναι, Κάστωρ δὲ θνητοῦ, τοῦ Τυνδάρεω γάρ (Σχόλια εις Ὀδύσεια p. 1686, 22).*

Ο Όμηρος στην Ιλιάδα γνωρίζει τους Διόσκουρους θανόντες, νεκρούς ήρωες, Γ 243-4:

*ὥς φάτο, τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίζοος αἴα
ἐν Λακεδαίμονι αὖθι, φίλη ἐν πατρίδι γαίῃ.*

Κατά τον Αλκμάννα ζοῦν ὑποχθόνιοι, είναι δηλαδή Ήρωες με την

θηρσκευτική έννοια του όρου: *οίκητήριόν φασι τὰς Θεράπνας τῶν Διοσκούρων παρόσον ὑπὸ τὴν γῆν τῆς Θεράπνης εἶναι λέγονται ζῶντες* [παρά λόγον ο Edmonds αλλάζει σε “ἀποθανόντες” χάνοντας το νόημα παντελώς], ὡς Ἀλκμάν φησιν (Σχόλια εἰς *Τρωάδες* *Ευριπίδου*, 210 = II p. 353.20 Schwartz; p. 27 Calame). Στον ναό των Διοσκούρων φαίνεται να αναφέρεται ο Αλκμάν στο Fr. 5 Calame:

καὶ ναὸς ἀγνὸς εὐπύργω Σεράπνας.

[Το ιερό των Διοσκούρων τοποθετείται παρά ή επί του Μενελάϊου λόφου απαντικρὺς της Σπάρτης πέραν του Ευρώτα. Cf. Πίνδαρος, *Ισθμιόνικοι*, I 31 με Σχολία *ad loc.*; Πausanias, III, 20, 2: *Θεράπνης δὲ οὐ πόρρω Φοιβαῖον καλούμενόν ἐστιν, ἐν δὲ αὐτῷ Διοσκούρων ναός· καὶ οἱ ἔφηβοι τῷ Ἐνναλίῳ θύουσιν ἐνταῦθα.* Όλα μαζί σε τρεις φράσεις: το όνομα του τόπου παραπέμπει στον Απόλλωνα υπό τον χαρακτήρα της δεόμεστης και απαστράπτουσας αγνότητας. Οι Διόσκουροι εκεί εξαπολλωνισμένοι. Οι Λακεδαιμόνιοι έφηβοι των οποίων ίνδαλμα και αρχέτυπο είναι ο Απόλλων και οι Διόσκουροι. Η στρατιωτική υπόσταση των Διοσκούρων και η πολεμική ανδρεία των εφήβων θυσιαζόντων στον δαίμονα της μάχης].

Από θανόντες ήρωες έγιναν ζώντες ήρωες με τη χάρη του Διός. Ήδη ο Όμηρος έκανε το βήμα, στην *Οδύσσεια*, λ 301 sqq.:

*τοὺς ἄμφω ζωὸς κατέχει φυσίζοος αἴᾶ·
οἱ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες
ἄλλοτε μὲν ζῶουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
τεθναῖσιν· τιμὴν δὲ λελόγχασι ἴσα θεοῖσιν.*

Ζουν υποχθόνιοι και έχουν ισόθεο τιμή. Και μέσα στη γη, χαριτοδόχοι τιμής εκ Διός, ζουν και θνήσκουν μέρα παρ' ημέρα.

Στον Όμηρο τηρείται η διπολικότητα νεκρού ήρωα και ζώντος θεού με την ετερημερία ζωής και θανάτου των Διδύμων. Απολαμβάνουν ένα ιδιαίτερο *status* αποθέωσης. Είναι θεοί “κατά το ήμισυ”. Η θεότητα καθ'

εαυτή δεν συμβιβάζεται με επίγειο ζωή, γέννηση άρα και θάνατο. Το νέο βίωμα είναι κοφτερό: άλλο Αχιλλεύς και άλλο Απόλλων, αν και ομοιάζουν κατά την τελειότητα του κάλλους. Ο ένας είναι του χρόνου, ο άλλος της αιωνιότητας, αν και ο έγχρονος φέρει τη μορφή της αιωνιότητας. Στον Αλκμάνα ίσως έχει λειάνει η κόψη της διαφοράς: ζουν υποχθόνιοι. Παρόλο που ο πρώτος στίχος (v. 301) από το Ομηρικό χωρίο διδάσκει ότι μπορείς να πεις ότι ζουν υποχθόνιοι, εννοώντας ότι ζουν πλήρως παρήμεροι, την δ' ετέραν κείνται νεκροί τετιμημένοι.

Μεταξύ c. 850 και 700 π.Χ. παρατηρούμε την ενσωμάτωση των προδωρικών δεδομένων στο νέο βίωμα και συνεπακόλουθο κοσμοείδωλο. Στο υψηλό μεγαλείο του πρώτου μισού του Χρυσού αιώνα βλέπουμε με τον Πίνδαρο τη διεύρυνση της διαφοράς στη διπλή ύπαρξη των Διοσκούρων. Αλλάζει και ο τόπος για να χωρέσει την διπλή της υπόστασης. Τη μια μέρα ζουν στον Όλυμπο με τον πατέρα τους Δία, την άλλη κείτονται στους κόλπους της γης. Ο μύθος εξαπολλωνίζεται σε ένα αρμονικό πολυδιάστατο σύνολο ενοποιούμενο υπό το Δωρικό βίωμα του Ελληνισμού.

μεταμειβόμενοι δ' έναλλάξ
 άμέραν τάν μέν παρὰ πατρὶ φίλω
 Δὶ νέμονται, τάν δ' ὑπὸ κεύθεσι γαίας
 ἐν γνάλοις Θεράπνας,
 πότμον ἀμπιπλάντες ὁμοῖον· ἐπεὶ
 τοῦτον, ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι οἰκεῖν τ' οὐρανῶ,
 εἴλετ' αἰῶνα φθιμένον Πολυδεύκης
 Κάστορος ἐν πολέμῳ.

Πίνδαρος, *Νεμεονίκα*, X 55-59

Κατά την αναμορφωμένη μυθιστορία του Πίνδαρου, τον Κάστορα εφόνευσε σε ποιμενική διαμάχη (“ἀμφὶ βουσὶν πῶς χολωθεῖς” v. 60) ο ἕτερος εκ

των Μεσσηνίων Διδύμων Ίδας. Ο Ζευς όμως τιμώρησε δεινά τους Αφαρητίδες (η πατρογονική ονομασία Ίδα και Λυγκέα) για τη μέγιστη κακοεργία (“καὶ πάθον δεινὸν παλάμαις Ἀφαρητί/δαι Διός” v. 65). Ο Πολυδεύκης διαπέρασε τα πλευρά του Λυγκέα με το δόρυ του, ενώ ο Ζευς κεραύνωσε του Ίδα. Ἐτσι εἶναι σκληρό να στρέφεται κατά των ισχυροτέρων: *χαλεπὰ δ’ ἔρις ἀνθρώποις ὀμιλεῖν κρεσσόνων* (v. 72). Εκδικηθεῖς ο Πολυδεύκης τους εχθρούς του επιστρέφει στον θανάσιμα πληγωμένο αδελφό του, δακρῶν προσεύχεται στον πατέρα του Δία να τον στείλει και αυτόν στον Ἄδη αφού ἔχασε την τιμή του μη δυνηθεῖς να βοηθήσει τον φίλο αδελφό: *οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένω φωτί* (v. 78). Και ο Ζευς ἔρχεται μπροστά του σε ἄμεση παρουσία και του δίνει τη λύση της νέας Απολλώνιας θρησκευτικότητας πάνω στον καμβά των χθόνιων παραδόσεων:

*Ζεὺς δ’ ἀντίος ἤλυθέ οἱ,
καὶ τόδ’ ἐξαύδασ’ ἔπος· Ἔσσι μοι υἱός·
τόνδε δ’ ἔπειτα πόσις
σπέρμα θνατὸν ματρὶ τεῶν πελάσαις
στάξεν ἦρωσ, ἀλλ’ ἄγε τῶνδέ τοι ἔμπαν αἴρεσιν
παρδίδωμ’· εἰ μὲν θάνατόν τε φυγῶν καὶ
γῆρας ἀπεχθόμενον
αὐτὸς Οὐλύμπον θέλεις <ναίειν ἐμοῖ>
σύν τ’ Ἀθαναίᾳ κελαινεγχεῖ τ’ Ἄρει,
ἔστι σοι τούτων λάχος· εἰ δὲ κασιγνήτου πέρι
μάρνασαι, πάντων δὲ νοεῖς ἀποδάσασθαι ἴσον,
ἦμισυ μὲν κε πνέοις γαίᾳς ὑπένερθεν ἐών,
ἦμισυ δ’ οὐρανοῦ ἐν χρυσεῖσι δόμοισιν·
ὡς ἄρ’ αὐδάσαντος οὐ γνώμα διπλόαν θέτο βουλάν,
ἀνὰ δ’ ἔλυσεν μὲν ὀφθαλμόν, ἔπειτα δὲ φωνὰν
χαλκομίτρα Κάστορος.*

Ο Πολυδεύκης είναι υιός του Δία, ο πραγματικός Διόσκουρος. Ο δίδυμος Κάστωρ προέρχεται από το θνητό σπέρμα του ήρωα Τυνδάρεω. Αλλά ο Ζευς παρέχει διπλή επιλογή: ή η Μοίρα της κοσμικής τάξης θα ακολουθηθεί και ο μεν Κάστωρ θα πεθάνει, ο δε Πολυδεύκης, *“θάνατόν τε φυγών και γήρας άπεχθόμενον”* [θάνατος και γήρας πάνε μαζί ως έχθιστα κακά κατά το Απολλώνιο πνεύμα], θα κατοικεί στον Όλυμπο αιώνιος· ή οι Δίδυμοι θα μετέχουν εξίσου σε καλά και κακά, ζώντας κατά το ήμισυ υποχθόνιοι και κατά το ήμισυ Ολύμπιοι. Την επιλογή του Πολυδεύκη σφραγίζει ο Ζευς σταματώντας το έργο του θανάτου στον Κάστορα.

Το έγχρονο, το “ον” του γίνεσθαι, το γιγνόμενον (και μη ον πληρεξούσια και αυτόνομα), εκθεώνεται, ήτοι αιωνίζεται, δια της επιτυγχανόμενης τελεσιουργουμένης τελειότητας σε μορφή και έργα. Τότε πανίσχυρη χάρις διατηρεί άσβεστο στον χρόνο τη μνήμη του και βιώνεται εσαεί παρών, ιδίως στους επιγόνους και απογόνους τους, στις μέλλουσες γενεές και στη γενεά του. Η σωτηριώδης δράση του στον χρόνο διαρκεί παρούσα ωσει παρόντος και άρα ενεργά παρόντος. Καθαρή η Απολλώνια θεωρία του Δωρικού βιώματος περί θανάτου διατρανώνεται σε Πυθιονικό του Πινδάρου, όπου πάλι γίνεται αναφορά στους Διοσκούρους:

<άλλ> εἴ τις ἄκρον ἑλών

ἤσυχᾶ τε νεμόμενος αἰνὰν ὕβριν

ἀπέφυγεν, μέλανος {δ} ἄν ἐσχατιὰν

καλλίονα θανάτου <στεῖχοι> γλυκυτάτα γενεᾶ

εὐώνυμον κτεάνων κρατίσταν χάριν πορών

\ *ἄ τε τὸν Ἴφικλείδαν*

διαφέρει Ἰόλαον

ὑμνητὸν ἑόντα, καὶ Κάστορος βίαν,

*σέ τε, ἄναξ Πολύδευκες, υἱοὶ θεῶν,
τὸ μὲν παρ' ἅμαρ ἔδραισι Θεράπνας,
τὸ δ' οἰκέοντας ἔνδον Ὀλύμπου.*

Πίνδαρος, *Πυθυιόνικοι*, XI 55-64

Ὅποιος επιτύχει την ακρότητα της τελειότητας, φθάσει στα όρια του πέρατος της μορφής εντεινόντάς την στο έπακρον άωτον, και διαχειριζόμενος το μέγιστο αυτό ανθρώπινο κατόρθωμα με ιερή ησυχία αποφύγει την υπερόριο ύβρι, ο κίνδυνος της οποίας ενυπάρχει σε κάθε αριστεία τελειότητας, (ο επί άκρων ορίων της φύσεως ισορροπών κινδυνεύει να εκπέσει επέκεινα του πέρατος της μορφής), αυτός έχει την κάλλιστη μοίρα του θανάτου: το έσχατο τέλος της ζωής του έχει συναρπαγεί στο τέλειο τέλος της ουσίας του. Παραδίδει στην μελλοντική συγγένειά του και σε όλες τις επερχόμενες γενεές την ισχυρότερη κειμήλιο χάριν. Τέτοιο πανίσχυρο δώρο χάριτος ανήκει στον Ιόλαο, και τέτοιο στους Διοσκούρους.

Οι Διόσκουροι δεν υπήχθησαν στην κραταιά υπεροχή του διπόλου Απόλλωνος-Διονύσου, εκθεωμένοι εν αιωνιότητα του ενός, πάσχοντος τα δεινά του γίννεσθαι μετά της χαρμοσύνου περιοδικής αναστάσεως του ετέρου. Η ανάλογη κατεύθυνση προς αυτήν, που εκφράστηκε ενωρίς στα “Κύπρια”, δεν περιελάμβανε το χαρμόσυνο ευαγγέλιο στο θανάσιμο πάθος του Κάστορος, έμενε στην Ολύμπια κραταιή αντίθεση αιώνιου θεού και βροτού θνητού. Και πάντως δεν τελεσφόρησε κατ' επικράτειαν. Οι Δίδυμοι, αρχέγονη συμβολική προβολή του νοήματος των διδύμων αιδοίων, έδει να τηρήσουν τη δίκαιη ισότητα καθ' όλα. Ὅθεν ο Διόθεν κυρωθείς ιερός “συμβιβασμός”.

Οι Κούροι του Διός πραγματώνουν και αυτοί το Κουρητικό ιδεώδες. Η

χαρακτηριστική ενόπλιος όρχησις, σύμβολο της συνουσίωσης πολεμικής και χορευτικής αρετής, ανδρείας και μουσικής και σωματικής τελειότητας μορφικής και λειτουργικής (*“ἔρπει γὰρ ἄντα τῷ σιδάρῳ / τὸ καλῶς κισαρίσδην”* Αλκμάν Fr. 143 Calame), ανήκει ουσιωδῶς στους Διόσκουρους ὅπως και στους Κουρήτες:

οὐδ’ ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μιμήματα προσήκοντα μιμῆσθαι, παρετέον, κατὰ μὲν τὸν τόπον τόνδε [sc. τὴν Κρήτη] Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια, κατὰ δὲ Λακεδαίμονα Διοσκόρων.

Πλάτων, *Νόμοι*, VII 796b

Ἡ ἴδια ἡ Αθηνά εἶχε διδάξει κατὰ τὸν Επίχαρμο στους Διοσκούρους τὴν αὐλήση τῆς ἐνόπλιας ἀρμονίας: *καὶ τὴν Ἀθηνᾶν δὲ φησὶν Ἐπίχαρμος ἐν Μούσαις ἐπαυλῆσαι τοῖς Διοσκόροις τὴν ἐνόπλιον*, Αθήναιος, IV 184f = Fr. 92 PCG vol. I p. 58; cf. Σχόλια εἰς Πινδάρου Πυθιόνικους II 127 (II p. 52.13 Drachmann).

Πρόκειται γιὰ τὴν Πυρρίχη, τὸν Πυρρίχιο χορό (Αἴλιος Ἀριστείδης I p. 24 Dindorf). Με τὶς Μούσες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν, με τὶς Μούσες μάχονται καὶ πολεμοῦν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Διοσκούριου παραδείγματος: *Λακεδαιμόνιοι μὲν ἄριστοι Ἑλλήνων εἶναι δοκοῦντες παρὰ Πολυδεύκου καὶ Κάστορος καρνατίζειν μαθόντες – ὀρχήσεως δὲ καὶ τοῦτο εἶδος ἐν Καρύαις τῆς Λακωνικῆς διδασκόμενον – ἅπαντα μετὰ Μουσῶν ποιοῦσιν ἄχρι τοῦ πολεμεῖν πρὸς αὐλόν* κ.τ.λ., Λουκιανός, *Περὶ ὀρχήσεως*, 10.

Τὸ χαρακτηριστικὸ στρατιωτικὸ μέλος ἐκαλεῖτο Καστόρειον: *καθάπερ Λακεδαιμόνιοι, παρ’ οἷς τὸ καλούμενον Καστόρειον ἠύλειτο μέλος, ὅποτε τοῖς πολεμίοις ἐν κόσμῳ προσήεσαν μαχεσόμενοι*. Πλούταρχος, *Περὶ μουσικῆς*, 1140 C. Τὴν μεταφορὰ τοῦ Καστόρειου αὐλητικῆς μέλους σε λυρική κιθάρα καὶ Αἰόλειο ἀρμονία τραγουδᾷ ὁ Πίνδαρος:

*τὸ Καστόρειον δ’ ἐν Αἰολίδεσσι χορδαῖς θέλων
ἄθρησον χάριν ἑπτακτύπου
φόρμιγγος ἀντόμενος.*

Πίνδαρος, *Πυθιονικοί*, II 69-71

Ωραία περιγράφει ο Πλούταρχος τη Λυκούργεια πολεμική διάταξη, τον “κόσμο” της μάχης, την αρμονία που και η άγρια βία τηρεί ως στην Απολλώνια τράνωση του Δυτικού αετώματος του Ναού του Διός στην Ολυμπία:

ἤδη δὲ συντεταγμένης [ἄμα] τῆς φάλαγγος αὐτῶν, καὶ τῶν πολεμίων ὁράντων, ὁ βασιλεὺς ἄμα τὴν τε χίμαιραν ἐσφαγιάζετο, καὶ στεφανοῦσθαι παρήγγελλε πᾶσι, καὶ τοὺς ἀύλητάς αὐλεῖν ἐκέλευε τὸ Καστόρειον μέλος· ἄμα τ' ἐξῆρχεν ἐμβατηρίου παιᾶνος, ὥστε σεμνὴν ἄμα καὶ καταπληκτικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, ῥυθμῶ τε πρὸς τὸν αὐλὸν ἐμβαίνοντων, καὶ μῆτε διάσπασμα ποιούντων ἐν τῇ φάλαγγι, μῆτε ταῖς ψυχαῖς θορυβουμένων, ἀλλὰ πράως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τοῦ μέλους ἀγομένων ἐπὶ τὸν κίνδυνον. οὔτε γὰρ φόβον οὔτε θυμὸν ἐγγίνεσθαι πλεονάζοντα τοῖς οὔτω διακειμένοις εἰκὸς ἐστίν, ἀλλ' εὐσταθὲς φρόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θάρσους, ὡς τοῦ θεοῦ συμπαρόντος. ἐχώρει δ' ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ <τούς> στεφανίτην ἀγῶνα νενικηκότας.

Πλούταρχος, *Λυκούργος*, 22, 4-7.

(Cf. Θουκυδίδης V, 70; Ξενοφών, *Λακεδαιμονίων Πολιτεία*, 13, 8)

Οι Δίδυμοι του αιδίου συμπληρώνουν εναρμόνια τον Απολλώνιο Αγυιέα Φαλλό. Οι Διός-κουροι, Λακεδαιμόνιοι Κουρήτες, αναλαμβάνουν τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της νέας θρησκευτικότητας: νεαρώδες κάλλος ρωμαλέο, ανδρείο, αγωνιστικό, ορχηστικό στην ολοκληρία της τέλει ακμής. Αρχετυπική ιδέα, σύμβολο, πεμπτουσία και θεμελιώδης πραγματικότητα είναι ο Άναξ Πρωθήβης αυτός, ο Κόρης (Κούρης) καθ' εαυτός.

Η ιστορική διαδρομή του Απόλλωνα έχει εξιχνιασθεί στα

προηγούμενα. Από τη Δωρίδα ακτινοβόλησε τους γειτονικούς κατοίκους της Αιτωλίας και τους εμόρφωσε εις Κουρήτες. Ομοιοτρόπως εξηγείται και η έντονη παρουσία του Απόλλωνα στη Βοιωτία.

Με τη Δωρική Κάθοδο, Πελοπόννησος και Κρήτη εδώρισαν. Στην Κρήτη ο Απόλλων συνάντησε το θείο Βρέφος, τους προστατήριους Κουρήτες πολεμιστές και χορευτές της ενόπλιας όρχησης, την ανεπτυγμένη προηγούμενη Μινωϊκή λατρεία του Νεαρώδους του Ενιαυτού και των Κρητικών Κουρήτων συνοπαδών – και τα εντόπια μυθιορατικά οικειοποιήθηκε ο νέος θεός εις ίδιον αγλαΐσμα. Όθεν το Κρητικό μεγάλο επεισόδιο περί εκ Κνωσσοῦ ιδρυτικῶν Δελφικῶν ιερῶν στον Ομηρικό Ὕμνο του Απόλλωνος (νν. 388-544).

Τα Πελοποννησιακά της Απολλώνιας συναρπαγής Υακίνθου και Πανός και, νυν Διοσκούρων, έχω προδιαπραγματευτεί. Απομένουν από τα γειτνιάζοντα στη Δωρίδα τα Ευβοϊκά, αντίπορθμα της Βοιωτίας.

Προδιέλαβα για τα Φρυγολυδικά Κουρητικά. Τους νεαρούς συνοπαδούς του Μεγάλου Νεαρώδους παρέδρου της Μεγάλης Μητρός θεάς, φυσικό ήταν να εξομοιώσουν ενωρίς οι Έλληνες του νέου Δωρικού βιώματος προς τους Κούρους και Κουρήτες του δικού τους Πρωθήβη. Ιδιαίτερα ενεργή φαίνεται ήταν αυτή η εξομοιωτική προβολή σε Αργολικές επικές παραδόσεις. Στην *Φορωνίδα* οι Κουρήτες θεωρούνται αυλητές και Φρύγες (Fr. 3 Bernabé). Κατά δε την *Δαναΐδα*, η φύση των προσδιοριζόταν ως ακολούθων της Φρυγικής Μητρός των θεών: *παρά δὲ τῷ ποή[σαν]τι τὴν Δανα[ΐδα] μητρὸς τῶν θεῶν θεράπον[τες] [Κου]ρήτες* (Φιλόδημος, *Περὶ εὐσεβείας*, P. Hercul. 1088 VI 21sq., p. 42 Gomperz = Fr. 3 Bernabé; συμπληρώσεις του Gomperz). Προϊστατο των ακολούθων ο αρχετυπικός τους Νεαρώδης Πάρεδρος της Μεγάλης θεάς. Ο Φρυγικός Ἄτις αντιστοιχεί προς τον Θρακικό Διόνυσο κατά την ΦρυγοΘρακική συγγένεια.

Και ἔτσι κλείνει η νοηματική ολοκληρία της λατρείας του Νεαρού, από τα Προελληνικά της Ελλάδας, Πελοποννήσου, Κρήτης, Μικρασίας και

Θράκης, στον Άνακτα πρωθήβη του κάλλους, στον Ισχυρό της ωραίας
ακμής, στον Δωρικό Απόλλωνα του Ελληνισμού.

6 Ιανουαρίου 2016